

8. fejezet 8. lecke

Hosszú távú egyensúly a tökéletes versenyző piacon

1. dia

Hosszú távú egyensúly a tökéletes versenyző piacon

Hosszú távon változhat a vállalatok száma (n)!

Hosszú távon új vállalatok léphetnek be,
vagy meglévők léphetnek ki költségmentesen!

A rövid távú üzembezáras $\neq$ kilépés a piacról

A negatív profit kilépésre ösztönöz,
a pozitív profit pedig belépésre

Elkerülhetetlen költségek!

Hosszú távon a verseny eltünteti a profitot, és minden vállalat a fedezeti pontjában fog termelni.

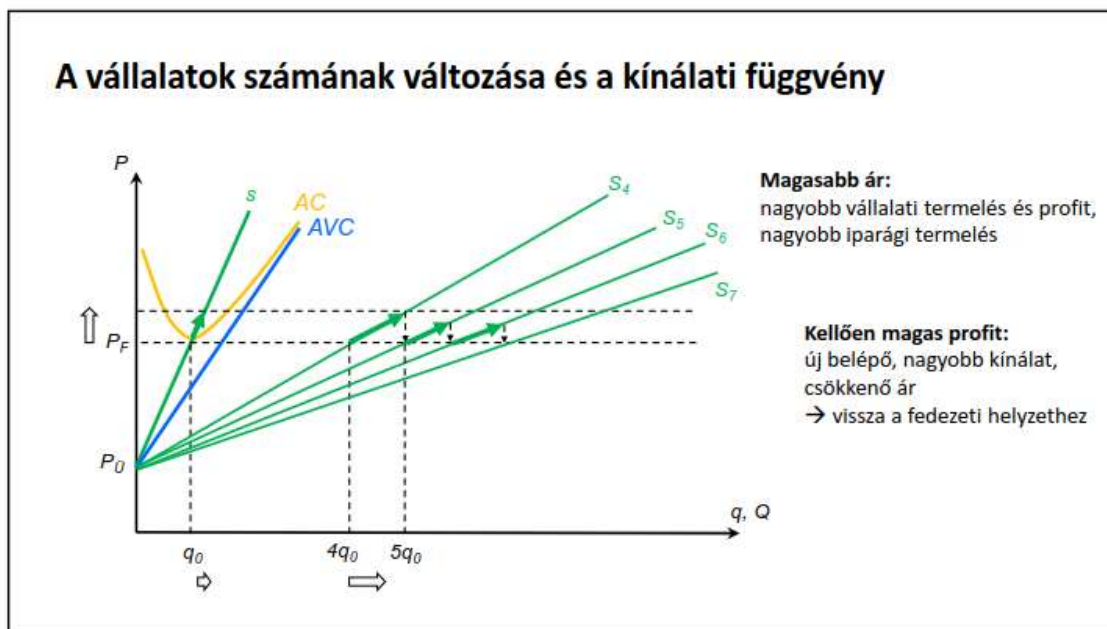
Vigyázat, ez a lecke nem lesz könnyen emészthető! Lehet, hogy többször is meg kell majd néznie, hogy átlássa, hogy mi hogy működik hosszú távon. Az előző leckékben megismertünk mindent, ami ahhoz kell, hogy a tökéletes verseny hosszú távú egyensúlyi helyzetét meg tudjuk vizsgálni. Mert hogy mi az, ami rövid távon nem változhat, hosszú távon viszont igen? A vállalatok száma! Rövid távon, ahogy az ár változik a piacon jelen lévő vállalatok fognak többet, vagy kevesebbet termelni, akár nullát, de nem jelenhetnek meg új versenytársak, sem ki nem léphetnek vállalatok a piacról. Az, hogy nincs ki- és belépési korlát, ahogyan az egyik feltételünk mondta, azt jelenti, hogy hosszú távon, ha van elég idő, költségmentesen ki- vagy beléphet bárki.

Egy érdekesség, hogy a nulla termelés, tehát a rövid távú üzembezáras nem egyenlő a piacról való kilépéssel. Rövid távon a vállalatoknak van olyan opciójuk, hogy nem termelnek, de a termelés fix költségeit akkor is ki kell fizetniük. Hát, igazából csak a fix költségeknek azt a részét, amit elkerülhetetlen költségnek neveztünk. A fix elnevezés a költségnek arra a tulajdonságára utal, hogy nem függ a termeléstől, az elkerülhetetlen pedig arra, hogy attól sem függ, hogy termelünk-e, vagy sem. Az világos, hogy a munkásaink költsége változó költség: ha sokat akarunk termelni, akkor sok munkás kell, ha keveset, akkor kevés, ha egyáltalán nem, akkor pedig egy sem. Ezért ez ugyebár nem is fix, hanem változó költség. Ha a vállalat bérel egy gépet, akkor annak a bérleti díja lehet fix, de nem elkerülhetetlen. Ha nem termelünk, akkor visszaadom/nem bérlöm tovább a gépet. Ha viszont van mondjuk egy 2 évre aláírt bérleti szerződés az üzemcsarnokra, akkor annak a költsége fix is, meg elkerülhetetlen is. Hát főleg ezek miatt az elkerülhetetlen költségek miatt érthető a veszteségminimalizálás, hogy egy

vállalatnak esetleg még akkor is érdemes rövid távon termelnie, ha nem térül meg az összes költsége. A lényeg, hogy a változó költségek megtérüljenek. Hosszú távon azonban ilyen elkerülhetetlen költségek nincsenek, ezért a nem termelés a piacról való kilépést jelenti.

Na és mi vehet rá vajon egy vállalatot arra, hogy hosszú távon inkább kilépjen a piacról? Jól tippelt: a negatív profit! Akkor mi vesz rá valakit arra, hogy megjelenjen új belépőként egy piacon? Bizony: a pozitív profit! Úgy is szoktunk fogalmazni, hogy a tökéletesen versenyző ágazatban a verseny hosszú távon eltünteti a profitot, és a hosszú távú egyensúly egy olyan helyzet lesz, amikor az ár éppen fedez minden – gazdasági! – költséget, és a profit nulla. A nulla gazdasági profit se nem vonz új belépőket, se nem készítet senkit kilépésre, az ágazat egyfajta nyugalmi helyzetbe kerül. Mikor ér el egy tökéletesen versenyző vállalat az optimális termeléssel nulla profitot? A fejezet korábbi leckéiből megtudtuk, hogy a fedezeti pontban, vagyis az átlagköltség-függvénye minimumában, amikor a vállalat számára exogén módon adott piaci ár éppen megegyezik a termelés minimális átlagköltségével.

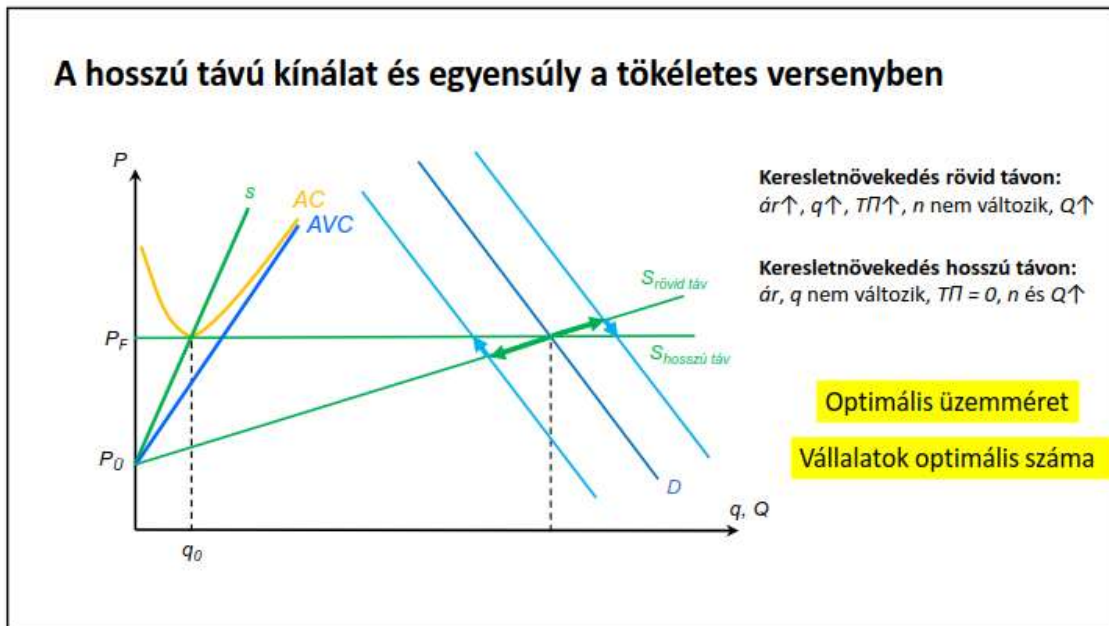
2. dia

Nézzük meg részletesebben, hogyan jutunk el ehhez a helyzethez. Legyen most egy reprezentatív vállalat határköltség-függvénye ilyen emelkedő lineáris. Ha ilyen, akkor a 7. fejezetből tudjuk, hogy az átlagos változó költség függvénye is emelkedő lineáris, és ugyanabból a tengelymetszetből indul, ami egyben a minimális AVC is, vagyis a vállalat üzemszüneti pontja. Ez tehát az üzemszüneti ár, ez alatt egyetlen vállalat sem termel, efölött pedig mindenki a határköltség-függvényének megfelelően, vagyis ez a függvény egyben a vállalati kínálati függvény is – ismétlés a tudás anyja! Az átlagköltség függvény nézzen ki valahogy így! Kezdetben tegyük föl, hogy az ár éppen a fedezeti ár, vagyis ez. A vállalat – az iparágban lévő összes vállalat! – éppen 0 maximális profitra tud szert tenni. Legyen mondjuk 4 vállalat az iparágban, akkor még az iparági kínálati függvényt is föl tudjuk rajzolni. Persze

fölmerülhet Önben, hogy 4 az semmiképpen nem végtelen sok, de még lehet, hogy sok sem, hanem inkább néhány. Igaza van, bár a néhány és a sok közötti határvonal nem egyértelmű, de most annak érdekében, hogy bizonyos fontos összefüggésekre rámutathassunk, engedményeket kell tennünk. Már megint az alternatív költség és az átváltások a közgazdaságtanban: valamit nyerünk, valamit fölládozunk. Szóval itt van a négy szereplős tökéletes versenyző iparágunk: ennyit termel egy vállalat, és ennyit az egész iparág. Emelkedjék most meg az ár! Ha az ár magasabb, akkor a vállalatok a profitmaximalizálási szabályuk alapján növelik a termelésüket a kínálati függvényük mentén. Ahogy a vállalatok egyre többet termelnek, természetesen az iparág egésze is, és közben a vállalatok örömmel konstatálják, hogy végre profitot érnek el. Ha az ár még tovább emelkedne, ők még többet termelnének, és még nagyobb profitot érhetnének el. Ez azonban nem mehetne a végtelenségig, mivel a pozitív profit nagyon csábító lehet új szereplők számára, és minél nagyobb az elérhető profit, annál nagyobb a csábítás, pláne úgy, hogy a feltételezésünk szerint nincs belépési korlát. Így hát, ha az elérhető profit kellően magas, akkor érdemes lesz belépnie egy új vállalatnak. Az 5. vállalat belépésével megnő az iparági kínálat, ami leviszi az árat. Meg is van az az iparági mennyiség, amelyet az 5 vállalat úgy tud előállítani, hogy mindenki éppen az átlagköltsége minimumpontjában termel. Tehát 4 vállalattal az ár legfőljebb eddig emelkedhet. Ilyen magas ár ezek szerint nem is alakulhat ki? Hát, rövid távon igen, de ekkor olyan nagy lenne az elérhető profit, hogy rögtön mindenki ebben az iparágban akarna termelni, és a hirtelen megnövő kínálat gyorsan leszorítaná az árat vissza a fedezeti ár szintjére. Nézzük sikerült-e megérteni! Kezdjen el újra megnövekedni az ár! Most az 5 vállalat mindegyike kezd el egyre többet termelni, egészen addig, amíg a megnövekedett profit elegendő ösztönző nem lesz egy 6. vállalatnak a belépésre. Ekkor a kínálat megint megnő, és az ár visszacsökken a fedezeti ár szintjére. 7 vállalattal valahogy így nézne ki, és így tovább. Ahogy egyre növekszik a vállalatok száma, ezek az emelkedő szakaszok egyre kisebbek és egyre laposabbak lennének, végtelen sok termelő esetén vízszintessé válnának.

3. dia

Ezért is mondjuk azt, hogy egy tökéletesen versenyző iparág hosszú távú kínálati függvénye valójában a fedezeti ár szintjén húzódó konstans függvény. Az aktuális kereslet mellett kialakul a termék hosszú távú egyensúlyi ára. Ha mondjuk a kereslet nő, az rövid távon, ahogyan a 6. leckében láttuk, növeli a termék árát, és a vállalatok változatlan száma mellett a vállalati kibocsátás nagyobb lesz, a profittal együtt. Hosszú távon ugyanakkor a kereslet változása a termék árát nem változtatja meg, sem a vállalati termelést vagy a profitot, hanem csak a vállalatok száma fog alkalmazkodni, jelen esetünkben nőni. Ez egyébként az egyik dolog, ami miatt szeretjük a tökéletes versenyt: mert a kereslet növekedésével a termelők száma és a termelés bővül, de az ár nem emelkedik. A másik dolog, ami ebből következik, hogy bár azt mondtuk, hogy a vállalatok nem az átlagköltség minimumára törekcszenek, a végeredmény mégis az, hogy a vállalatok mindig a lehető legalacsonyabb átlagköltséggel termelnek, ami pedig az optimális üzemméretre utal – ha többet, ha kevesebbet kellene termelniük, azt csak a jelenleginél nagyobb átlagköltséggel tudnák megtenni. Gondolatban azért játszunk végig a gondolatmenetet, amit használtunk árcsökkenéssel is! Tegyük föl, hogy a kereslet visszaesik a termék iránt, és így az ára elkezdi csökkenni. A vállalatok azt fogják tapasztalni, hogy érdemes lesz csökkenteni a termelésüket, és még így is veszteséget érnek el, de még mindig jobban járnak, mint ahogyha teljesen beszüntetnék a termelést. Minél alacsonyabbra megy az ár, annál kisebb lesz a vállalati és az iparági termelés is, és a profit is. Egészen addig tart ez, amíg a negatív profit már elegendően nagy nem lesz ahhoz, hogy hosszú távon kilépjen egy vállalat. Ekkor a kínálat csökken, és az ár újra megemelkedik, vissza az eredeti szintjére, a fedezeti árra. Hohó, állíthatna meg, ha a reprezentatív vállalat negatív profitot ér el, akkor ez nem azt jelenti, hogy akkor mindegyik másik is, és ezért ha egynek megéri hosszú távon kilépni, akkor mindenki ki fog akarni lépni egyszerre? A valóságban még egy olyan piacon, amely a leginkább hasonlít a tökéletes versenyhez, sem teljesen egyformák a vállalatok, ezért vannak olyanok, akik adott ár mellett kicsit nagyobb vagy kicsit kisebb veszteségre fognak szert tenni. Így a termék csökkenő piaci ára először a legkevésbé hatékony – azaz valójában a legmagasabb

átlagköltséggel rendelkező – vállalatokat fogja kiűzni a piacról, így a versenyben a hatékonyabb vállalatok maradnak bent. Másrészt meg, ha végtelen sok vállalatból egy kilép, akkor is végtelen sok marad még, a tökéletes verseny feltételei továbbra is fennállnak. Abból, hogy a vállalatok a tökéletes versenyben hosszú távon optimális méretűek az is következik, hogy a tökéletes versenyben a vállalatok száma is optimális: ha többen lennének, ha kevesebben, a keresletet csak a minimálnál magasabb átlagos költséggel tudnák kielégíteni. Mindezeket a kívánatos tulajdonságokat a tökéletes verseny modellföltevéseiből tudtuk levezetni. A következőkben bemutatjuk, hogyha a modell valamelyik föltevését megváltoztatjuk, vagy sérül, akkor hogyan változnak ezek a kimenetelek, az előrejelzéseink a termelésről, a profitról, a vállalatok számáról, és a hatékonyságról.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE